РУСКИ АКАДЕМИК СЕРГЕЈ КАРПОВ, ПРОФЕСОР МОСКОВСКОГ ДРЖАВНОГ УНИВЕРЗИТЕТА (МГУ) И ЈЕДАН ОД ВОДЕЋИХ СВЕТСКИХ ВИЗАНТОЛОГА

Византија пулсира у нама

„Све пролази, ништа не нестаје.” Византија и данас живи, и на Истоку и на Западу, у формама културе и мишљења, у уметности и богословљу, у етици и политици, у рату и миру. Није право питање зашто је пропала, него како је успела да тако дуго траје. Византија нас учи да Србија не треба да буде „линија ватре”, што јој намењују Американци, него поље плодоносних сусрета Истока и Запада. Учи нас да разликујемо пријатеље и непријатеље, да чувамо снагу и не гајимо илузије: Запад нам неће помоћи, као што није помогао ни Византији

Пише: Тања Трикић
(„Спутњик”, Србија)

Србија и њени научници много су учинили за схватање основа византијске цивилизације, чије су поуке важне за читаво савремено човечанство – каже академик проф. др Сергеј Карпов, поводом тек завршеног двадесет трећег Међународног конгреса византолошких студија, одржаног у Београду под слоганом „Све пролази, ништа не нестаје”. – Србија не

треба да буде линија ватре између Истока и Запада, него мост који спаја и собом обједињује оно најбоље са обе обале.

Доиста, оно што је оставила Византија веома је важно, у области историје културе, архитектуре, у области менталитета, самосвести, у области изградње различитих држава и њихове традиције, наводи Карпов. Поделу на Исток и Запад, каже, треба посматрати историјски. До средине XI века црква је била јединствена и неподељена. Раскол се развијао постепено и догодио се после 1204. године, када су крсташи разрушили Константинопоље.

– И од тада је тај раскол постајао све већи. Али, када говоримо о подели, треба да разумемо да она није апсолутна и банално упрошћена. Постоји много тога у византијском наслеђу што је управо за Запад веома важно. Сетимо се, на пример, мозаика италијанске Равене или културног наслеђа јужне Италије. Или бројних византијских светитеља, филозофа и теолога, попут Василија Великог, Јована Дамаскина, Јована Златоустог, који су одиграли општепризнату улогу и на Западу и у Русији.

Сви дајемо свој допринос заједничкој ризници знања, истиче руски академик. Она треба да буде тековина човечанства, да нам се не би догађале многе грешке и да бисмо се заједнички супротставили данашњим претњама за читаву светску цивилизацију. Као суштинске идеје у византијској култури издваја богоцентричност и човекољубље. Цитира изреку Јована Златоустог: „Богоугодност је изнад благостања.”

– Византија јесте почела да заостаје од XIII века, јер није имала праве одговоре на банке и комерцијални систем какав су развијале, рецимо, италијанске поморске републике, али то не значи да је у културном смислу била на нижем нивоу. Напротив. Чак и у периоду свог опадања она је нам је подарила величанствене домете у уметности, филозофији, богословљу, поезији. Неизмеран је византијски утицај у формирању иконописа и мозаика, у музици. Без византијског наслеђа не би било ни италијанске ренесансе, или бар не онакве какву данас знамо. Преко византијских рукописа (грчких) запад је сазнавао више о Аристотелу, Платону и том огромном античком наслеђу. Управо због те незамењиве посредничке улоге и кажемо да без Византије не би могло бити западне ренесансе.

ТАЈНА ОПСТАНКА И ДУГОГ ТРАЈАЊА

Византијско наслеђе је посебан формативни фактор у Русији. Још у XV веку формулисана је идеја о Москви као „Трећем Риму", после Цариграда као новог (Другог) Рима. То је постало државна идеологија у Русији у време цара Алексеја Михајловича, у XVII веку.

– Кад кажемо да је Москва Трећи Рим, то није само част него и огромна обавеза. Обавеза да се православни свет усмерава правилним путем, да му се помаже, да се буде путоказ и штит читавој православној цивилизацији – наглашава Карпов. – Без православља, без те симфоније власти императора и власти патријарха, напросто не би било саме суштине Византије. Зато је Византија била чувар православља и православних тековина. Чак и када је почела да опада, већ у XIV веку, улогу коју је раније имала империја све више је преузимао патријархат. И стварала се, како је то назвао (историчар Дмитриј) Оболенски, византијска *заједница нација*. Ја не бих користио термин заједница нација, пре би се рекло да је то био *сав православних држава обједињених управо заједничком традицијом*. А управо је то наследила Русија и трудила се то да подржи.

Руско православље није идентично са византијским, наглашава Карпов, јер је прешло свој пут развоја и обогатило византијску традицију.

– Кад данас говоримо о православљу, оно је начин самоодређења. То не треба било коме да се намеће, то је слободан избор човека. Русија је вишенационална земља, у њој је важно сачувати и друге религије. Православље се одувек односило према њима са великим поштовањем.

Карпов се осврнуо и на значај који за Русију има Крим. Ту су се, каже, преплитале разне традиције и културе, па се треба веома брижљиво односити према благу које тамо постоји. Зато сада Русија посвећује велику пажњу обнови чувене културне баштине на

Криму: Херсонеса, Феодосије, Бахчисараја.

– Крим је органски део Русије и Русија га је тако одувек доживљавала. Зато је повратак Крима у Русију апсолутно логичан. Крим бити отворен за све народе.

На питање о српско-византијском наслеђу које је данас угрожено на Косову, и о покушајима фалсификовања историјских чињеница у вези са њим, Карпов наглашава да је не само за Србију, већ и за читав свет важан задатак да се та баштина сачува таква каква је изворно.

ОДБАЦИТИ САМООБМАНЕ, НЕ РАСИПАТИ СНАГУ

Балкан неки сматрају линијом поделе између Истока и Запада, док је амерички државни секретар Џон Кери чак рекао да је Србија „на линији ватре".

– То је потпуно погрешна концепција. То не треба да буде линија ватре, него управо мост, поље повезивања. Својом православном традицијом, Србија је повезана са читавим православним светом, Српска православна црква повезана је са васељенским православљем. Истовремено, Србија је свакако имала и веома снажне везе и са Западом које су често биле плодоносне. Зато овде није потребна конфронтација, нема потребе повлачити линије, а понајмање линије ватре. Далеко је боље да Србија буде раскрсница цивилизација. Тада ћемо сви бити на добитку.

Они који данас воде политику могу извући много драгоцених поука из „пропасти Византије". Није право питање „зашто је Византија пропала", него: *како је тако дуго трајала?*

– У Византији, на сваких сто година постојања долази, рецимо, седамдесет година рата, и то на различитим фронтовима. То стање сталне ратне претње за државу захтевало је милитаризацију економије, што је тешко издржати. Зато је главна поука Византије данас: чувати снагу. То је мудра, осмишљена политика која би омогућила пре свега да се не одричете свог идентитета. Друга поука: не гајити илузије. Византија се надала да ће јој Запад помоћи да се одупре надирању Османлија, а Запад је увек гледао само своје циљеве. Тако је и данас. Отуд поука: учвршћивати се у сопственим темељима и упоришима, у сопственој традицији. Бити оно што јеси и не расипати снагу. Уздати се у себе и у своје истинске пријатеље. **<**

(Извор: „ **Спутњик** ”. Приређивање и опрема: „Нација”)

Објављено: петак, 2. септембар 2016, 17:59h